



BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA PEDAGOGIK FAOLIYAT VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA IJTIMOY MUNOSABATLARNING AXAMIYATI

Toxirova Shaxnoza Maxmudjon qizi
UNIVERSITY OF BUSINESS AND SCIENCE
nodavlat oliy ta'lim muassasasi
Maktabgacha-boshlang'ich ta'lim va
jismoniy tarbiya kafedrası o'qituvchisi
Tel: +99894 551-78-78

Annotatsiya; Ushbu maqolada faoliyat, pedagogik faoliyat, tashkil etish, kasb tushunchasi, kasbiy faoliyat, ijtimoiy faol, ijodkor o'qituvchi shaxsi, xodimlarning malakasi, qobiliyati va qiziqishlarini hisobga olish, tizimli malakasini oshirib boorish, talabalarda o'quv faoliyatiga ongli munosabatni shakllantirish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar; O'qituvchi, talaba, faoliyat, pedagogik faoliyat, kasbiy faoliyat, ijodkor o'qituvchi, ijtimoiy munosabatlar, ijodiy izlanish.

АКСИОМА ОБЩЕСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И КУЛЬТУРЫ У БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

Тохирова Шахноза Махмуджон кизи
UNIVERSITY OF BUSINESS AND SCIENCE
негосударственное высшее учебное заведение
Дошкольное-начальное образование и
преподаватель кафедры физической культуры
Тел: +99894 551-78-78

Аннотация; В данной статье освещаются вопросы деятельности, педагогической деятельности, организации, понятия профессии, профессиональной деятельности, социальной активности, личности творческого педагога, учета квалификации, способностей и интересов работников, системного повышения квалификации, формирования у учащихся осознанного отношения к учебной деятельности.



Ключевые слова; Учитель, ученик, деятельность, педагогическая деятельность, профессиональная деятельность, творческий учитель, общественные отношения, творческий поиск.

THE MORAL OF SOCIAL RELATIONS IN THE FORMATION OF PEDAGOGICAL ACTIVITY AND CULTURE IN FUTURE TEACHERS

Toxirova Shaxnoza Maxmudjon qizi
UNIVERSITY OF BUSINESS AND SCIENCE
non-governmental higher education institution
Preschool-primary education and
teacher of the Department of physical education
Tel: +99894 551-78-78

Abstract; This article covers the issues of activity, pedagogical activity, organization, concept of profession, professional activity, personality of a socially active, creative teacher, consideration of qualifications, abilities and interests of employees, systematic professional development, formation of a conscious attitude to educational activities in students.

Keywords; Teacher, student, activity, pedagogical activity, professional activist, creative teacher, social relations, creative search.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-son qarorida “Ta’lim sifatini oshirish, ilm-fanni rivojlantirish, bitiruvchilarning bandligini ta’minlash, pedagog xodimlar va olimlarning faoliyat yuritishi uchun shart-sharoitlar yaratish, ta’lim muassasalarining moddiy-texnika bazasini mustahkamlash bo‘yicha olib borilayotgan faoliyat ustidan ta’sirchan parlament nazoratini yo‘lga qo‘yish”[1.] kerakligini alohida takildlaganlar. O‘qituvchilik sharaflı, lekin juda murakkab kasbdir. Shunday ekan jamiyatda o‘qituvchi ijtimoiy faol, ijodkor, mustaqil fikrlaydigan, izlanuvchan, kasbiy bilim hamda malakaga ega bo‘lgan mutaxassis bo‘lib, jamoada o‘z qobiliyati, insonparvarlik fazilatları, obro‘-e‘tibori va yuksak madaniyati bilan axamiyatlıdır. Shuningdek, Respublikamizda ta’lim-tarbiya tizimini islox qilish jarayonida o‘qituvchilarda yuksak kasbiy mahoratni rivojlantirishga qaratilgan vazifalarni, o‘qituvchiga xos muhim sifatlarni takomillashtirish asosida Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarida pedagogik faoliyat va madaniyatini shakllantirishga qaratilgan alohida pedagogik vazifalar yuzaga kelmoqda.



“Faoliyat – 1) anglangan maqsad bilan boshqariladigan ichki (psixik) va tashqi (jismoniy) harakatlar yig‘indisi; 2) shaxs tomonidan tabiiy, ijtimoiy maqsadga muvofiq tashkil etiluvchi kundalik, ijtimoiy yoki kasbiy harakatlarning muayyan shakli, ko‘rinishi.

Pedagogik faoliyat – o‘qituvchi tomonidan aniq maqsadlarga muvofiq tashkil etiladigan kasbiy harakatlar majmui”[2.106].

O‘qituvchi tomonidan pedagogik faoliyat (o‘qituvchi mehnati)ning tashkil etilishi kasbiy mehnatning tashkiliy-amaliy jihatdan oqilona uyushtirilishini ifodalaydi. Pedagogik faoliyatni ilmiy asosda tashkil etish talab etiladi.

Pedagogik-psixologik ma’lumotlar shuni ko‘rsatadiki, insonning fe’l-atvori shakllanishi, uning shaxsiyatining xususiyatlari nafaqat atrof-muhitga bog‘liq, balki o‘z-o‘zini tarbiyalash qobiliyati bilan yuqori darajada belgilanadi, psixologik tadqiqotlar natijalari o‘qituvchi o‘z shaxsini faol ravishda qurishi har bir o‘qituvchining shaxsiyatini shakllantirishga hal qiluvchi ta’sir ko‘rsatishi, o‘z tashkilotchilik darajasini oshirishi va o‘quvchilarning tashkilotchiligini yaxshilashi mumkin degan xulosaga olib keladi.

Insoniyat o‘z tajribasini mustahkamlashning yaxshi rivojlangan vositalariga va birinchi navbatda tilga ega bo‘lganligi sababli, biz bilimlarimizning eng murakkab yutuqlarini bir-birimizga (avloddan avlodga) yetkazishimiz mumkin. Biz qancha ko‘p o‘rgansak, bu bilim elementlari, ijtimoiy tajribaning bu donalari, ijtimoiy amaliyot insoniyat ixtiyorida bo‘ladi. “Har bir inson voqelikni o‘z sezgilari bilan idrok etadi, lekin bu voqelikni boshqa odamlar, butun insoniyat bu haqda nimalarni bilishini o‘rganish orqali bila boshlaydi”[3.12].. F.Engelsning fikricha, inson sezgilari faoliyati albatta fikrlash faoliyati bilan qo‘shilib ketadi.

O‘qituvchining birinchi guruh nazariy tamoyillari insonning intellektual faoliyati (intellektual hulq-atvori) hususiyatlari bilan chambarchas bog‘liq.

Agar shartli refleks avtomatik bo‘lsa, unda intellektual harakat xatti-xrakatlarning bir nechta usullarini tanlashni nazarda tutadi, uni bajarish uchun biz o‘zimizni vazifaga yo‘naltirishimiz, xatti-harakatlarimizning bunday shakllari va vositalarini belgilash uchun uni tahlil qilishimiz kerak shunda eng qisqa yo‘l bilan hal qilinishi mumkin.

“Kasb tushunchasi – bu maxsus tayyorgarlikni talab etuvchi, inson doim tajribadan o‘tkazuvchi va unga yashash uchun manba bo‘lib xizmat qiluvchi mashg‘ulotdir”[4.68]. Kasb bir xil faoliyat bilan shug‘ullanuvchi kishilarni birlashtiradi va bu faoliyat ichida ma’lum aloqalar va axloq normalari o‘rnatiladi.



“Kasbiy imkoniyatlar – ma’lum faoliyatning shaxs irodasi bilan bog‘liq obektiv shart-sharoitlarini o‘zida aks ettiradi”[5.43].

Pedagogik olim V.A.Slastenin bo‘ljak o‘qituvchilar kasbiy tayyorgarligini shakllantirish masalalarini tadqiq etar ekan, “yuksak professionalizm, ya’ni kasbiy yetuklikka erishishning obektiv omillariga olingan ta’limning sifatini, subyektiv omillariga esa shaxsning qobiliyati, kasbiy yo‘nalganligi, pedagogik vazifalarni samarali xal qila olishdagi mas’uliyati va mutaxassislikka yondashuvini kiritadi”[6.39].

Rivojlangan mamlakatlar, xususan, Buyuk Britaniya, Avstraliya, Shveysariya, Germaniya, Malaziya, Kanadaning mutaxassislar tayyorlash bilan bog‘liq tajribasi shuni ko‘rsatadiki, kasbiy ta’limning asosiy vazifasi. O‘quvchilarda tanlangan mutaxassislikning o‘ziga xosligidan kelib chiqqan holda intellekt va mantiqiy tafakkurni rivojlantirishdan iborat bo‘lib, mazkur vazifani bajarish asosida ta’lim oluvchilarning kasbiy tayyorgarligi ta’minlanadi.

Inson o‘z odatlarning bir xillik kun tartibi hukmronligi ta’siriga kirib, o‘zining rejalarini keyingi kunga yoki haftaga yoki yillarga qoldira boshlaydi. O‘z-o‘zini ishontrish, sobit qadam iroda orqaligina o‘zining qobiliyatlarini namayon etishga erishish mumkin.

Shunday qilib, pedagogik faoliyat o‘quvchilarning ta’lim va tarbiyasini tashkil etish, ularni hayotga va mehnatga tayyorlash hamda bu jarayonni boshqarishga qaratilgan.

Shaxs o‘zining ijtimoiy faolligi va o‘z sohasining mahoratli mutaxassisi sifatida ijtimoiy tafakkurining rivojiga o‘z ta’sirini ko‘rsata olmog‘i lozim. Ijtimoiy faollik, ijodkorlik talaba yoshlarni ijtimoiy bilimdonlik, ijtimoiy ong asosida ijtimoiy hayotga tayyorgarlik darajasini ta’minlovchi mezon vazifasini o‘taydi.

Shu o‘rinda e’tirof etish kerakki, tub islohotlar davrida jamiyat hayotiga daxldorlik, millat va mamlakat taqdiriga befarq bo‘lmaslik xissi shakllangan yoshlarga bo‘lgan ehtiyojni hayotning o‘zi toqozo etib, kelajagimiz bo‘lgan yoshlarni ijtimoiy faollik ruhida tarbiyalash zaruriyatini kun tartibiga olib chiqdi.

Darhaqiqat, ijtimoiy faol, ijodkor va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning asosiy zamini oliy ta’limgacha bo‘lgan davrda, ya’ni o‘quvchi yoshlarni ongli va asosli ravishda kasb tanlashga yo‘naltirish jarayoni bilan bog‘liq bo‘lib, oliy ta’lim muassasasida kasb tarbiyasi amalga oshiriladi. Bu jarayonda yangicha fikrlash va yangicha dunyoqarash tarkib topadi. O‘z navbatida, yangicha dunyoqarash dunyoviy va taraqqiyparvar mazmunga ega bo‘ladi. Dunyoviylik tafakkuri ilmiylik prinsipiga tayanishi asosida o‘z e’tirofini topadi.



Ijtimoiy faollik, ijodkorlik ijtimoiy sogʻlomlashuvga olib keladi. Millatimiz oʻtmishining muayyan davridagi ijtimoiy shart-sharoitlar oqavasi hisoblangan “ahloqiy” manzaralarni saqlanib, hatto tahdid solib kelayotganligi, yaʼni loqaydlik, begʻamlik, befarqlik, eʻtiborsizlik, yolgʻonchilik, gʻiybat, hasad, oʻgʻirlik, ichkilik, fohishabozlik kabilar va shu bilan bir qatorda giyohvandlik, diniy eksteremizm hamda terrorizm global muammo boʻlib, asr vabosiga aylanib borayotgan bir sharoitda, ijtimoiy faol, ijodkor shaxs tarbiyasi alohida dolzarb pedagogik muammo sanaladi.

Oʻqituvchi hamisha ijtimoiy munosabatlar muvozanatini koʻra bilishga, uni rivojlanish sari unday olishga qodir boʻlmogʻi lozim. Ijtimoiy faollik, ijodkorlik har doim yangicha pedagogik idrokni talab etadi. Shunga muvofiq, oʻqituvchining ijtimoiy faolligi jamiyatni ijtimoiy sogʻlomashtirishga xizmat qiladi. Jamiyat talabi va buyurtmasi asosida boʻlajak oʻqituvchi shaxsining ijtimoiy faolligini shakllantirish aynan pedagogik yoʻnalishida tadqiqi etilmaganligi tadqiqot muammosining dolzarbligini koʻrsatadi.

Bizning ishimizda ijtimoiy faol, ijodkor oʻqituvchi shaxsini shakllantirish bosh muammo qilib qoʻyilgan. Chunki oʻqituvchining ijtimoiy faolligi, ijodkorligi maʼnaviy-ahloqiy mazmun kasb etib, jamiyat rivojida alohida mavqega ega hisoblanadi.

Ijtimoiy faol, ijodkor oʻqituvchi mustaqil fikrlaydigan, izlanuvchan, ijodkor, kasbiy bilim hamda malakaga ega boʻlgan mutaxassis boʻlib, jamoada oʻz qobiliyati, insonparvarlik fazilatlarini, obroʻ - eʻtibori va yuksak madaniyati bilan alohida ajralib turadi.

Bugungi tub islohatlar amalga oshayotgan tezkor va globallashtirish davrida mustaqil va erkin fikrlaydigan, ijodkor, ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalash davlat ahamiyatga ega boʻlgan dolzarb vazifadir. Afsuski ilmiy-pedagogik adabiyotlarni oʻrganish va tahlil qilish asosida mazkur muammoga doir ilmiy va amaliy jihatdan asoslangan ilmiy tadqiqotlar olib borilmagan. Bu esa ushbu masalalarda muayyan samaradorlikka erishish yoʻlida jiddiy toʻsiq boʻlayotganligini koʻrsatmoqda.

Xulosa shundan iboratki, boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarida pedagogik faoliyat va madaniyatini shakllantirish mazmuni ancha keng tushuncha boʻlib, unga avvalo, xodimlarning malakasi, qobiliyati va qiziqishlarini hisobga olgan holda ularni toʻgʻri tanlash va joy-joyiga qoʻyish, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish qoʻllanilayotgan usullar tizimini uzluksiz takomillashtirish va taʼlim-tarbiya jarayoniga texnika vositalarini joriy etish masalalari kiradi. Oʻqituvchilar pedagogik faoliyati jarayonida oʻz ishlarining chinakam ustalariga aylanadilar. Sogʻlom fikr



yurituvchi har bir kishi mahoratli tarbiyachi bo'la oladi, mahoratga tajriba hamda fikr yuritish orqali erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-son qarori
2. Erkaboeva N. Pedagogik mahorat / O'quv qo'llanma. – Qo'qon: Qo'qon DPI nashriyoti, 2020.– 106 bet.
3. Педагогика. / Под ред. Ю.К. Бабанского. - М.: Просвещение, 1983
4. Онышкив З. М. Основы школоведства. - Тернополь, 1996
5. Демакова И.Д., С верою в ученика, - М: Просвещение, 2001
6. Керженцев П.М., Принципы организации труда, - М: 1999